

Muzische oproep voor een begeleidingskunst

Michiel **DE RONDE** en Heidi **MUIJEN**

Beste Heidi,

Als redactie hebben we Bart van Rosmalen gevraagd een artikel te schrijven over de rol van de muzen in de begeleidingskunde. Onze verwachting was, dat hij een bijdrage zou leveren over het belang van muzische werkvormen in coaching en training, maar zijn verhaal bleek fundamenteel te zijn. Ik lees zijn artikel als een pleidooi om het begeleiden zelf te beschouwen als een kunstvorm. Het gaat niet om het opnemen van creatieve werkvormen, maar om het scheppende karakter als zodanig in de begeleiding. Ook het gesprek is (een) kunst. Dat vind ik een uitermate boeiende en vernieuwende gedachte. Vanuit dit gezichtspunt ontsluit zich ineens een waaier van perspectieven.

Ten eerste: door de begeleidingskunde op deze manier te benaderen, krijgen begeleidingsgesprekken voor mijn gevoel plotseeling een diepgaande verbinding met de geschiedenis van de wijsheidsliteratuur,

met haar dialogen en verhalen en haar raadslieden en narren. Coaches, trainers en supervisors blijken binnen dit perspectief te staan in een traditie van zieners en wijsgeren.

In de tweede plaats: als begeleiden een kunstvorm is, dan gaat ook het publieke aspect meedoen. Kunst veronderstelt toeschouwers. Bart benoemt dat element ook. De coach en zijn cliënt voeren een gesprek (op), en op een bepaalde manier kijkt de hele samenleving mee. In het gesprek tussen coach en cliënt wordt een levenswijze opgevoerd; in dat gesprek wordt uitgedrukt hoe de 21e-eeuwse mens met zich-

---

Drs. M.A. de Ronde is opleider en onderzoeker bij de Christelijke Hogeschool Ede en hoofdredacteur van dit tijdschrift. E-mail: madronde@che.nl.

Dr. H.S.C.H. Muijen is filosoof en eigenaar van Thymia, filosofische praktijk voor levenskunst en creatieve ontwikkeling, te Weesp, en gastdocent en thesis-begeleider aan de opleiding begeleidingskunde in Rotterdam en Nijmegen.

zelf en met de ander omgaat. Zoals in andere eeuwen de processie een opvoering was van een levensvorm, zo is dat in onze tijd het coachgesprek.

Als opleider zie ik een derde consequentie die samenhangt met het perspectief dat Bart openlegt. De nadruk op vaardigheid en competentie, zo nadrukkelijk aanwezig in de scholing van begeleidingskundigen, is slechts een voorportaal voor datgene waar het eigenlijk om gaat: de kunst van het begeleiden. Pas wanneer de begeleiding kunst wordt, krijgt zij een ziel, komt er leven in. Die gedachte verheugt mij zeer: zo wil ik graag opleider van begeleiders zijn!

Ik leg deze bespiegelingen aan jou voor, omdat ik weet dat jij ook gevoel hebt voor de 'kunst van het begeleiden'. Jouw website (www.thymia.nl) is daar een voorbeeld van. Ik ben benieuwd wat jij van de bijdrage van Bart vindt en hoe jij reageert op mijn reflecties.

Beste Michiel,

De boeiende bijdrage en uitdagende stellingname van Bart van Rosmalen is mij uit het hart gegrepen! De begeleidingskunde mag mijns inziens nooit werkvormen alleen instrumenteel en psychologiserend omarmen. Het is de kunst creatieve ruimte te scheppen voor ontmoeting en vernieuwing van binnenuit.

Bij mij roepen je reflecties zowel kinderlijk enthousiasme op met het nieuwe te gaan spelen, als serieuze aandacht voor de context van organisaties waarin het begeleiden plaatsvindt. Hoe kunnen we als begeleiders daarin een speelse, open cultuur van bevoegenheid (Hermsen, 2014) ontwik-

kelen, waarbij het 'muzische' meer dan een tijdelijke innovatie of 'alternatieve' visie op het vak betekent? Mogelijk door de insteek van Van Rosmalen te verstaan als een oproep om dichters en kunstenaars, narrige en bevlogen woordvoerders uit wijsheidstradities als onze muzen te omarmen. Poëtische taal scheidt ruimte voor verbeelding, kunst en spel; dat helpt ons vanuit een levenskunstige benadering van begeleiding permeabele ruimten (Coenen, 2013) in te richten.

Speelruimte biedt een podium voor ontmoeting met elkaar en met de muzen. Deze goddelijke wezens verschijnen tussen mensen, wanneer in het doelgerichte handelen ruimte ontstaat voor bezieling, schoonheid, ontroering, humor, stilte, deernis, vreugde en andere menswaardige en waardevolle aspecten van begeleidingswerk. De muzen helpen ons aandacht te hebben voor het inrichten van de fysieke ruimte waarin we begeleiden en lesgeven; van klaslokaal naar ontmoetingsruimte. Zij helpen ons bij het vormgeven van rituelen in de begeleiding en in de opleiding van begeleiders, door het vieren van overgangsmomenten. Ook kunnen ze ons inspireren tot het scheppen van ruimte voor kunstzinnige media in toetsing.

De muzen als een (stil en onzichtbaar) publiek in het theater van begeleiding maken de opleidingsruimte permeabel. Ook zonder uitdrukkelijk een publieke rol te spelen, kunnen we in ons handelen de 'publieke ruimte' mede kleur geven met waarden die we belichamen. Door als docent of zorgprofessional stelling te nemen tegen onverschillig, discriminerend en pestgedrag, en mensen daarop aan te spreken,

dragen we ertoe bij dat engagement, tolerantie en vredelievendheid in ontmoetingsruimten blijven gelden. Jouw perspectief op gespreksvormen als levensvormen helpt begeleiding en samenwerking als kunst in te richten; als orkest, theater, dans of 'community art'.

Hoe meer we met het innemen van verschillende rollen kunnen spelen, des te meer zijn vormaspecten niet alleen een uiterlijke 'schil' over een ongerepte innerlijke kern, maar eigenen we het vormgeven van identiteiten toe als een serieus rolspel, als de kunst het leven te spelen. Van Rosmalens aandacht voor het publieke aspect vind ik revolutionair, wat betreft het openbreken van de afslotenheid van het begeleidingsgesprek met zijn eenzijdige nadruk op de 'klik' tussen begeleider en begeleide. Naast het psychologisch contract en het privé-karakter van het besprokene geeft het muzische perspectief zicht op de publieke kant van de begeleidingsrelatie ofwel op een publiek contract. We voeren met het begeleidingsgesprek een levensvorm op, wat betekent dat ik als

begeleider mijn politieke, levensbeschouwelijke en andere opvattingen alleen pro forma politiek correct kan parkeren. Ze klinken door in hoe ik ben, mijn rol vervul en de begeleidingsrelatie vorm geef.

Zo ontsluit zich een wereld in de wijze waarop we de leerdoelen bespreken en bewerken. Levensbeschouwelijke waarden in het handelen zijn vanuit een muzische begeleidingskunst noch alleen een abstracte, noch louter een privé-aangelegenheid, maar een kwetsbaar goed dat de ruimte tussen mensen openhoudt en menswaardig maakt. Een gebrekkelijk bewustzijn van muzische aspecten en eenzijdige nadruk op functionele en psychologische kanten van supervisie en coaching bevestigen een scheefgroei in de samenleving en ondermijnen het publieke, scheppende en beziezelende karakter van begeleiding.

Daarom zie ik het meer als noodzaak dan als luxe een muzische begeleidingskunst te ontwikkelen. Er is blijvende aandacht nodig voor levenskunst, voor fysieke en relationele vormaspecten en voor de organisatiecontext.

LITERATUUR

- Coenen, B. (2013). *Coaching de oorlog verklaard! Een driedimensionale benadering van denken en handelen bij begeleiding en verandering*. Rotterdam: 2010 Uitgevers.
- Hermesen, J. (2014). *Kairos. Een nieuwe bevlogenheid*. Utrecht/Amsterdam/Antwerpen: De Arbeiderspers.